

A tanulási eredmények kialakításának alapelvei

Bárhogyan is járunk el, akár holisztikusan, akár a tudás-készség-kompetencia kontextusában írjuk le a tanulási eredményeket, akár reguláris szakképzési vagy mobilitási céllal alakítjuk ki azokat, bizonyos alapelveket, szempontokat figyelembe kell venni és szem előtt kell tartani.

- **modul/unit szintű leírás:** a tanulási eredményeket érdemes modul szinten leírni. A modul a szakképesítés önálló tartalommal és kimenettel rendelkező egysége, amely jól kezelhető az értékelés szempontjából.
- **5-10 tanulási eredmény megfogalmazása:** a szakirodalomban számos javaslatot találunk arra vonatkozóan, hogy egy modul esetében milyen számú tanulási eredményt fogalmazzunk meg. A kis számú, de átfogó tanulási eredményektől a nagy számú, aprólékos tanulási eredmények között számos megoldást felbukkan. A tanulási eredmények száma nyilvánvalóan összefügg a modul méretével, de figyelembe kell venni, hogy az értékelés folyamata is kezelhető legyen. Egy modulhoz ideális esetben átlagosan 5-10 tanulási eredményt érdemes megfogalmazni. Lényeges, hogy a kívánt tanulási eredményeket adott időtartam és a rendelkezésre álló erőforrások mellett el lehessen érni.
- **világos, egyértelmű megfogalmazás:** mivel a tanulási eredmények határozzák meg a tanulási folyamat egészét, alapvető követelmény, hogy a tanulási eredmények világosan, egyértelműen kerüljenek megfogalmazásra.
- **aktív, jól érthető igék használata:** az aktív igék használata a tanulási eredmények megfogalmazásának alapelve. Mivel a tanulási eredmények arra vonatkoznak, hogy az egyén mit képes megcsinálni, elvégezni a tanulási folyamat végére, a tanulási eredményeket minden esetben aktív, cselekvést jelentő igékkel kell leírni. Nem minden ige alkalmas tanulási eredmények leírására, mivel nem elég világosak, vagy nem értelmezhetőek, vagy nem kapcsolódnak a tanulási folyamathoz, illetve nem a tanulási folyamat eredménye (például: tapasztalatot gyűjt, egyre jobban ismeri...). A tanulási eredmények megírását segíti a Bloom taxonómia, amely a gondolati folyamatokat hierarchikus elrendeződését mutatja be és a felhasználható igék széles tárházát tartalmazza. A magasabb szintű tudás sikeressége az alacsonyabb szinten történő teljesítéstől függ.
- **az igék mérhető vagy megfigyelhető cselekvéseket írjanak le:** például: magyarázza, azonosítja, alkalmazza, elemzi, fejleszt stb. A tanulási eredmény konkrét, mérhető, specifikus követelményeket határozzon meg és ne felületesen megfogalmazott, általános, ebből adódóan mérhetetlen követelményeket.
- **illeszkedés a kimeneti követelményhez:** a tanulási eredmények illeszkedjenek a modul céljához, a képzés kimeneti követelményeihez (képzési és vagy foglalkozási sztenderdekhez) és arra összpontosítsanak, ne a tanítási-tanulási folyamatra.
- **eredmény központúság:** a tanulási eredmények a tanulási folyamat eredményét írják le és nem a tanulási útvonalat vagy a tanulási célt.

- **munkatevékenység alapúság:** a tanulási eredmények megfogalmazásakor, nem a nemzeti vagy kerettantervekből kell kiindulni, hanem a munkafolyamatból, munkatevékenységből.
- **aktív igék meghatározása és kontextusba helyezése:** a meghatározás és a kontextusba helyezés tájékoztatást kell adjon arról, hogy az adott tudás és képesség milyen típusú tevékenységhez kapcsolódik. A tanulási eredmények mondatba foglaltak legyenek, rövid, egymondatos megfogalmazás legyen, egy mondatban egy igét használjunk.
- **a tanulási eredmények szintjének megjelölése:** meg kell határozni, hogy a megfigyelhető tevékenység strukturált vagy nem strukturált kontextusban zajlik, vagy azt, hogy az adott cselekvést önállóan, vagy felügyelet mellett végzik az egyének
- **a nem egyértelmű, általános meghatározások mellőzése:** a tanulási eredményeket röviden és pontosan kell meghatározni, a bonyolult mondatokat kerülni kell. Nem szabad túl általános és túl konkrét kifejezéseket alkalmazni, tiszta (egyszerű és egyértelmű) terminológiát kell használni.
- **minimális tudásszint meghatározása:** a tanulási eredmények kialakításakor egy átlagos tanuló által elérhető, minimálisan elfogadható tudásszintet kell meghatározni, amellyel az egyén az adott modul elvégezheti.
- **a tanuló szempontjából:** a tanulási eredmények a tanuló szempontjából kerüljenek leírásra; a tanulási eredmények ne a tanulásra utaljanak, hanem a tanultakra.

A tanulási eredmények kialakításának szempontjai közül a 'világos, egyértelmű, mérhető, témakörre utaló, kontextusba helyezett, szintmegjelölő' kritériumok igényelnek leginkább példákkal történő illusztrációt.

Példánk a felnőttképzési szakértő végzettség tanulási eredményeire vonatkozik. A munkafolyamat ebben az esetben az, hogy a felnőttképzési szakértőnek a felnőttképzési programok hatósági engedélyezési és ellenőrzési eljárásaiban kell részt vennie.

Tudás: Ismeri a felnőttképzési jogszabályokat.

Ez a leírás csak szemantikailag felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Nem egyértelmű és nem mérhető, mert nem tartalmazza a tudás kiterjedését és mélységét, azaz hogy milyen szinten/mélységben kell ismernie a jogszabályokat. Ezért ez a tanulási eredmény nem mérhető, nem lehet értékelési kritériumokat hozzárendelni.

Tudás: Szakértői szinten ismeri a felnőttképzési és kapcsolódó jogszabályokat.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. A szakértői szint beazonosítható, tudnia kell, hogy milyen jogszabályokról van szó, azok mit és hogyan szabályoznak stb. Ez már sokkal inkább konkrét és tesztekkel jól mérhető.

Képesség: Képes a felnőttképzési jogszabályok alkalmazására.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, mert nem tartalmazza a kontextust, azaz, hogy mikor, milyen esetekben, körülmények között kell tudnia alkalmazni a jogszabályokat.

Képesség: Képes a felnőttképzési jogszabályok a felnőttképzési engedélyezés és ellenőrzési eljárásokban történő alkalmazására.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, gyakorlati szituációs feladattal vagy esettanulmánnyal jól mérhető.

Attitűd: Szabálykövető

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, nem tudjuk milyen helyzetekben, miben szabálykövető, ezáltal mérhetetlen.

Attitűd: Magára nézve kötelezőnek tartja a jogszabályi előírások betartását.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Arra utal, hogy a szakértőnek akkor is a jogszabályi előírásoknak megfelelően kell eljárnia, ha egyébként ő maga nem feltétlenül ért egyet a jogszabályban rögzítettekkel. Szituációs feladattal, esettanulmánnyal jól mérhető.

Felelősség-autonómia: Munkájáért felelősséget vállal

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Nem mérhető, mert nem határozza meg konkrétan, hogy hol, mikor, milyen körülmények között, miért vállal felelősséget.

Felelősség-autonómia: Szakértői állásfoglalásaiért bármely jogi fórum előtt felelősséget vállal.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Konkrét, kontextusba helyezett és mérhető.

Nézzünk hasonló példát a vendéglátó üzletvezető szakképesítés tanulási eredményeire.

Tudás: Ismeri az élelmiszerek élettani szerepét.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Nincs utalás az élelmiszerek körére és arra, hogy milyen mélységben kell ismerni azok élettani szerepét. Ez a tanulási eredmény nem mérhető.

Tudás: Részletesen ismeri az alapvető élelmiszerek élettani szerepét és felhasználási lehetőségeit.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Meghatározza a szükséges tudás körét és mértékét, ezáltal teljesülése mérhető.

Képesség: Összeállítja az ételsort.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Nincs utalás az ételsor jellegére, az összeállítás körülményeire. Ez a tanulási eredmény nem mérhető.

Képesség: Összeállítja az adott alkalomra szóló ételsor a szakmai elvárásoknak megfelelően.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Az adott alkalom az értékelés során konkretizálható, a szakmai elvárások rögzítettek.

Attitűd: Ismeri szakmája etikai szabályait.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek. Ismeretelemet fogalmaz meg és nem attitűd elemet, illetve az, hogy valaki ismer valamit még nem jelenti az azzal való azonosulást.

Attitűd: Magára nézve kötelezőnek tartja a vendéglátós szakmai etikai kódex előírásait.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, kifejezi az elköteleződést, gyakorlati feladattal mérhető.

Felelősség-attitűd: Feladataiban önállóan hoz döntést.

Ez a leírás nem felel meg a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, nem konkrét, nem kontextusba helyezett, nem mérhető.

Felelősség-attitűd: Üzletvezetési feladataiban a jogszabályok betartásával és a szakmai elvek figyelembevételével önállóan hoz döntést.

Ez a leírás már megfelel a tanulási eredményekkel szemben támasztott követelményeknek, szituációs feladattal, esettanulmánnyal jól mérhető.